



DATOS IDENTIFICATIVOS

Dereito penal de empresa

Materia	Dereito penal de empresa			
Código	V03G020V01928			
Titulación	Grao en Administración e Dirección de Empresas			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OP	4	2c
Lingua de impartición	Castelán Galego			
Departamento	Dereito público			
Coordinador/a	Torres Cadavid, Natalia			
Profesorado	Rodríguez Vázquez, Virgilio Torres Cadavid, Natalia			
Correo-e	nataliatorres@uvigo.es			
Web				
Descrición xeral	Os contidos da materia constitúen unha exposición sistemática sobre os delitos e a responsabilidade xurídico-penal en que poden incurrir quen realizan actividades que son consideradas ilícitas e que están relacionadas coa empresa e o ámbito laboral. O obxectivo a conseguir na impartición da materia "Dereito penal de empresa" consiste, fundamentalmente, en axudar a identificar os conceptos teóricos básicos para que os/as estudantes poidan identificar, interpretar e razoar sobre os diferentes supostos delictuosos que se producen naquel ámbito, con vistas á capacitación para a toma de decisións no eido empresarial. Dominar as nocións esenciais do Dereito penal de empresa e as súas técnicas de interpretación resulta de especial utilidade para aqueles estudantes que orienten a súa actividade profesional á administración, organización e dirección de empresas, así como ao asesoramento empresarial e laboral.			

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Código	
A1	Que os estudantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vangarda do seu campo de estudo.
A2	Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
A3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado coma non especializado.
A5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
B1	Capacidade de análise e síntese
B2	Pensamento crítico e autocrítico
B4	Poder transmitir ideas, información, problemas e situacións ao público tanto especializado como non especializado
B5	Habilidades de comunicación oral e escrita
B8	Comunicarse con fluidez no seu entorno, incluíndo competencias interpersoais de escoita activa, negociación, persuasión e presentación
B10	Emitir informes de asesoramento sobre situacións concretas de empresas e mercados
B14	Capacidade de aplicar os coñecementos teóricos e prácticos adquiridos nun contexto académico especializado
C5	Posuír e comprender coñecementos sobre a relación entre a empresa e o seu entorno avaliando a súa repercusión na estratexia, comportamento, xestión e sustentabilidade empresarial
C7	Posuír e comprender coñecementos sobre as principais técnicas instrumentais aplicadas ao ámbito empresarial
C15	Ter a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética

D2	Capacidade de lideranza, incluíndo empatía co resto de persoas
D3	Responsabilidade e capacidade para asumir compromisos
D4	Compromiso ético no traballo

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
Coñecer e poder transmitir no entorno de traballo a responsabilidade xurídico penal en que poden incurrir quenes realizan actividades que son consideradas ilícitas no marco de actividades financeiras, societarias e laborales	A1	B4	C5	D2
	A2	B5	C7	D3
	A3	B8	C15	D4
	A4			
	A5			
Demostrar dominio dos conceptos xuridicos penais mais relevantes que resulten necesarios para adoitar decisións de comportamento no eido da empresa e reducir riscos derivados do descoñecemento das consecuencias penais e administrativas ou sociais derivadas do incumprimento da legalidade penal.	A1	B1	C5	D3
	A2	B2	C15	D4
	A3	B4		
	A4	B5		
	A5	B10		
Resolver casos ou situacións complexas respetando a legalidade e sendo capaz de emitir informes ou asesoramentos con calidade e de foma obxetiva e independente	A1	B1		D3
	A2	B2		D4
	A3	B4		
	A4	B5		
	A5	B10		
		B14		

Contidos

Tema	
LECCIÓN 1. Introducción ao Dereito penal de empresa.	I. Introducción ao Dereito Penal de Empresa. II. Que é o Dereito Penal? II. Fontes do Dereito Penal. III. Principios limitadores. IV. Contido.
LECCIÓN 2. Sistema de sancións.	I. Sistema de sancións no Código Penal. II. As penas privativas de liberdade. II. As penas privativas de dereitos. III. A pena de multa. IV. Aplicación e determinación das penas.
LECCIÓN 3. A responsabilidade penal das persoas físicas.	I. A autoría. II. A participación. III. Responsabilidade penal dos administradores sociais. IV. O actuar en lugar doutro.
LECCIÓN 4. A responsabilidade penal das persoas xurídicas.	I. Criterios de atribución de responsabilidade penal. II. Persoas xurídicas imputables e inimputables. III. Exención de responsabilidade: compliance penal. IV. Sistema de penas das persoas xurídicas.
LECCIÓN 5. Análise e interpretación dos delitos.	I. O concepto de delito. II. A estrutura do concepto de delito: breve alusión á teoría do delito. III. As circunstancias modificativas da responsabilidade penal. IV. A exención de responsabilidade penal.
LECCIÓN 6. Delitos de defraudacións.	I. Introducción: os delitos contra o patrimonio e contra a orde socioeconómica (Título XIII CP). II. Delito de administración desleal (art. 252 CP). III. Delito de apropiación indebida (arts. 253-254 CP). IV. Diferencias con outros delitos contra o patrimonio e contra a orde socioeconómica.
LECCIÓN 7. Delitos de frustración da execución e delitos de insolvencias punibles.	I. Delitos de frustración da execución (arts. 257-258 ter CP). II. Delitos de insolvencias punibles (arts. 259-261 bis CP). III. Disposicións comúns (arts. 268-269 CP).
LECCIÓN 8. Delitos relativos á propiedade intelectual e industrial.	I. Delitos relativos á propiedade intelectual (arts. 270-272 CP). II. Delitos relativos á propiedade industrial (arts. 273-277 CP).
LECCIÓN 9. Delitos relativos ao mercado e aos consumidores.	I. Descubrimento e revelación de segredos de empresa (arts. 278-280 CP). II. Detracción do mercado de materias primas ou produto de primeira necesidade (art. 281 CP). III. Publicidade falsa (art. 282 CP). IV. Estafa de inversores (art. 282 bis CP). V. Facturación ilícita (art. 283 CP).
LECCIÓN 10. Delito de corrupción nos negocios.	I. Delito de corrupción entre particulares (art. 286 bis, 286 quáter CP). II. Delito de corrupción nos negocios trasnacionais (art. 286 ter CP). III. Agravacións (art. 286 quáter CP). IV. Diferencias co cohecho (arts. 419 y ss. CP). IV. Disposicións comúns (arts. 287-288 CP).
LECCIÓN 11. Delitos societarios.	I. Falseamento de documentos sociais (art. 290 CP). II. Delito de imposición de acordos abusivos ou lesivos (arts. 291-292 CP). III. Delito de obstaculización do exercicio dos dereitos dos socios (art. 293 CP). IV. Obstaculización a tarefas de inspección ou supervisión administrativa (art. 294 CP). V. Disposicións comúns (arts. 296-297 CP).
LECCIÓN 12. Delitos contra a Facenda Pública e contra a Seguridade Social	I. Delitos contra a facenda pública (arts. 305-306 CP). II. Delitos contra á Seguridade Social (arts. 307-307 ter CP). III. Delito de fraude de subveccións (art. 308 CP). IV. O delito contable tributario (art. 310 CP). V. Disposicións comúns (arts. 308 bis, 310 bis).

LECCIÓN 13. Delitos contra os dereitos dos traballadores.

I. Imposición ou mantemento de condicións ilegais de traballo (art. 311 CP). II. Emprego ilegal (art. 311 bis CP). III. Tráfico ilegal de man de obra (312 CP). IV. Emigracións fraudulentas (art. 313 CP). IV. Discriminación laboral (art. 314 CP). V. Delitos en contra da liberdade sindical e o dereito de folga (art. 315 CP). VI. Delitos contra a seguridade e hixiene no traballo (arts. 316-317 CP). VII. Disposición común (art. 318 CP).

LECCIÓN 14. Delitos contra os recursos naturais e o medio ambiente.

I. atentados xenéricos ao medio ambiente, delito ecolóxico (arts. 325, 330 CP). II. Xestión ilegal e traslado de residuos (art. 326 CP). III. Explotación de instalacións perigosas (art. 326 bis CP). IV. Disposicións comúns (arts. 327, 328, 331, 338-340 CP).

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Lección maxistral	22.5	42	64.5
Resolución de problemas	24.5	55	79.5
Resolución de problemas e/ou exercicios	2	0	2
Exame de preguntas obxectivas	3	0	3

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Lección maxistral	Exposición por parte do profesorado dos contidos da materia obxecto de estudo.
Resolución de problemas	Actividade na que se formulan casos prácticos e/ou problemas e/ou exercicios relacionados coa materia. O alumnado debe desenvolver as solucións adecuadas. Adoita empregarse como complemento da lección maxistral.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Lección maxistral	O alumnado será atendido nos horarios de titorías que serán publicados na web da Facultade.
Resolución de problemas	O alumnado será atendido nos horarios de titorías que serán publicados na web da Facultade.

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Resolución de problemas e/ou exercicios	<p>O sistema de avaliación ao que pode optar o alumnado é de dous tipos: avaliación continua ou avaliación global.</p> <p>O alumnado terá dereito a elixir o sistema polo que será avaliado. A avaliación continua ten carácter preferente, polo que é o que se aplica en principio a todo o alumnado, salvo que, por escrito e seguindo o procedemento e prazo establecidos polo centro, se comunique a elección da modalidade de avaliación global.</p> <p>A asistencia ás clases prácticas é un factor esencial que se valora no proceso de avaliación continua. É preciso ter asistido ao 75% das clases prácticas para poder acceder ao sistema de avaliación continua. No caso de que por calquera motivo o alumnado non poida asistir ao 75%, non poderá participar no sistema de avaliación continua, debendo realizar un único exame final.</p> <p>A proba de resolución de problemas e/ou exercicios consistirá nun exame escrito no que o alumnado debe resolver un ou varios casos prácticos.</p> <p>A data, horario e lugar de realización desta proba serán os sinalados no calendario de probas de avaliación aprobado pola Xunta de Facultade para o curso académico e documentación concordante.</p> <p>Na avaliación continua esta constitúe a terceira proba, sumándose ás dúas probas tipo test que se explican no seguinte apartado, e supón o 40% da cualificación final da materia.</p>	40	A1 B1 C5 A2 B2 C7 A3 B4 C15 A4 B5 A5 B10 B14

Exame de preguntas obxectivas	Dúas probas tipo test: o sistema de avaliación continua consistirá en dúas probas parciais tipo test ao longo do curso e nunha proba final, consistente na resolución dun ou varios casos prácticos, exposta anteriormente.	60	B1 B2 B5 B10	C15 D3 D4
	A dúas probas tipo test consistirán en sendos exames de 25 preguntas, con catro posibles respostas, das cales só unha é correcta. Para a súa cualificación, as respostas incorrectas restan a metade do que suman as correctas, non puntuándose as deixadas en branco.			
	O lugar, data e contido das probas tipo test indicárase pola coordinadora da materia na primeira semana do curso.			
	A cualificación de cada un destes exames supón o 30% da cualificación final da materia. Polo tanto, ambas en conxunto, el 60%.			

Outros comentarios sobre a Avaliación

1. CRITERIOS DE AVALIACIÓN PARA A 1.ª OPORTUNIDADE DE EXAME.

- a) SISTEMA DE AVALIACIÓN CONTINUA. Descríbese nos apartados anteriores.
- b) SISTEMA DE AVALIACIÓN GLOBAL. Un único exame, que incluíra a totalidade do temario e constitúe o 100% da cualificación da materia. Constará de dúas partes, unha teórica e outra práctica. A parte teórica consistirá nunha proba tipo test, de 50 preguntas, con catro posibles respostas, das cales só unha é correcta. Para a súa cualificación, as respostas incorrectas restan a metade do que suman as correctas, non puntuándose as deixadas en branco. Esta parte representa o 60% da cualificación final. A parte práctica consistirá en resolver un ou varios casos prácticos. Esta parte representa o 40% da cualificación final. A cualificación final do exame será a suma das cualificacións obtidas en cada unha das partes. Para superar a materia é necesario obter un mínimo de 5 puntos na suma da cualificación de ambas dúas partes. As datas, horarios e lugar de realización destas probas serán os sinalados no calendario de probas de avaliación aprobado pola Xunta de Facultade para o curso académico e documentación concordante.

2. CRITERIOS DE AVALIACIÓN PARA A 2.ª OPORTUNIDADE DE FIN DE CARREIRA.

Un único exame, que incluíra a totalidade do temario e constitúe o 100% da cualificación da materia. Constará de dúas partes, unha teórica e outra práctica. A parte teórica consistirá nunha proba tipo test, de 50 preguntas, con catro posibles respostas, das cales só unha é correcta. Para a súa cualificación, as respostas incorrectas restan a metade do que suman as correctas, non puntuándose as deixadas en branco. Esta parte representa o 60% da cualificación final. A parte práctica consistirá en resolver un ou varios casos prácticos. Esta parte representa o 40% da cualificación final. A cualificación final do exame será a suma das cualificacións obtidas en cada unha das partes. Para superar a materia é necesario obter un mínimo de 5 puntos na suma da cualificación de ambas dúas partes. As datas, horarios e lugar de realización destas probas serán os sinalados no calendario de probas de avaliación aprobado pola Xunta de Facultade para o curso académico e documentación concordante.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

- Martínez-Buján Pérez, C., **Derecho Penal Económico y de la Empresa. Parte Especial**, 6ª, Tirant lo Blanch, 2019
- Martínez-Buján Pérez, C., **Derecho Penal Económico y de la Empresa. Parte General.**, 5ª, Tirant lo Blanch, 2016
- Ayala Gómez, I.; Ortiz de Urbina Gimeno, I. (coords.), **Memento práctico-penal económico y de la empresa**, 1ª, Francis Lefebvre, 2017
- Carrau Criado, R., **Compliance para PYMES**, 1ª, Tirant lo Blanch, 2016
- Demetrio Crespo, E./Nieto Martín, A., **Derecho Penal Económico y derechos humanos**, 1ª, Tirant lo Blanch, 2018
- Juanes Peces, A. (coord.), **Memento Experto Compliance penal**, 1ª, Francis Lefebvre, 2017
- Nieto Martín, A./ Lascrain Sánchez, JA/ Blanco Cordero, I., **Manual de cumplimiento penal en la empresa**, 1ª, Tirant lo Blanch, 2015
- Nuñez Castaño E./ Galán Muñoz A., **Manual de Derecho Penal Económico y de la Empresa**, 3ª, Tirant lo Blanch, 2019

Bibliografía Complementaria

- Muñoz Conde, F., **Derecho Penal, Parte Especial**, 22ª, Tirant lo Blanch, 2019
- Camacho Vizcaíno, A. (dir.), **Tratado de Derecho Penal Económico**, 1ª, Tirant lo Blanch, 2019
- Corcoy Bidasolo, M.; Gómez Martín, V. (dirs.), **Manual de Derecho Penal, Económico y de Empresa Parte General y Parte Especial Tomo 2**, 1ª, Tirant lo Blanch, 2016
- Corcoy Bidasolo, M. (dir); Vera Sánchez, J.S. (coord.), **Manual de Derecho Penal Parte Especial Tomo 1 Doctrina y Jurisprudencia con Casos Solucionados**, 1ª, Tirant lo Blanch, 2015
- Demetrio Crespo, E. (dir.); De la Cuerda Martín, M. y García de la Torre, F. (coords.), **Derecho Penal Económico y Teoría del Delito**, 1ª, Tirant lo Blanch, 2020
- Faraldo Cabana, P., **Los delitos societarios**, 2ª, Tirant lo Blanch, 2015

Ferré Olivé, J.C., **Tratado de los Delitos Contra la Hacienda Pública y Contra la Seguridad Social**, 1ª, Tirant lo Blanch, 2018

Gómez Jara Díez, C., **El Delito de Manipulación de Mercado (arts. 284.2 y 284.3 CP)**, 1ª, Tirant lo Blanch, 2017

Gómez Rivero, M.ª C., **Los delitos contra la propiedad intelectual e industrial**, 1ª, Tirant lo Blanch, 2013

Górriz Royo, E., **Delitos Contra los Recursos Naturales y el Medio Ambiente**, 1ª, Tirant lo Blanch, 2015

Luzón Peña, D-M., **Lecciones de Derecho Penal Parte General**, 3ª, Tirant lo Blanch, 2016

Luzón Peña, D-M. (dir.), **Derecho Penal en Casos Parte General -Estudio Analítico-práctico-**, 1ª, Tirant lo Blanch, 2018

Matallín Evangelio, A. (dir.), **Compliance y Prevención de Delitos de Corrupción**, 1ª, Tirant lo Blanch, 2018

Quintero Olivares, G. (Dir.), Morales Prats, F. (Coord.), **Comentarios al Código Penal Español. Tomo I y II**, 10ª, Aranzadi, 2016

Rotsh, T., **Derecho penal, derecho penal económico y compliance. Artículos de dos décadas**, 1ª, Marcial Pons, 2022

Souto García, E.M., **Los delitos de alzamiento de bienes en el Código Penal de 1995**, 1ª, Tirant lo Blanch, 2009

Tiedemann, K., **Manual de Derecho Penal Económico Parte General y Especial**, 1ª, Tirant lo Blanch, 2010

Torres Cadavid, N., **La responsabilidad penal del asesor fiscal**, 1ª, Tirant lo Blanch, 2019

De Vicente Martínez, R., **Derecho Penal Del Trabajo**, 1ª, Tirant lo Blanch, 2020

Vidales Rodríguez, C. (dir.); Fabra Valls, M. (coord.), **Régimen Jurídico de la Prevención y Represión del Blanqueo de Capitales**, 1ª, Tirant lo Blanch, 2015

Recomendaciones
